

NOTAT

8. juli 2016

BREXIT – KOMPROMIS ELLER KAOS?

Kontakt:

Seniorrådgiver, Jan Høst Schmidt

+45 53 76 27 08

jhs@thinkeuropa.dk

RESUME Det britiske nej til EU har kastet Storbritannien ud i politisk og økonomisk kaos, og det er endnu uklart, hvad Storbritannien vil gøre. Den sandsynlige leder af det konservative parti, indenrigsminister, Theresa May, har sagt, at Brexit skal respekteres samt at immigrationen skal reduceres. Hun forventes heller ikke at ville betale til EU. Det vil sige, at Storbritannien ikke kan acceptere en norsk løsning, som bl.a. giver adgang til EU's indre marked.

I værste fald, hvis der ikke nås frem til en fælles aftale, kan det føre til en voldsom økonomisk nedtur for og mulig opsplitning af Storbritannien. De økonomiske konsekvenser kan forplante sig til hele EU, ligesom det politisk kan få betydning, da EU vil være nødt til at udskyde udfordringer som f.eks. flygtningekrisen.

Der er derfor grund til at arbejde for en aftale som EU's handelsaftale med Canada, CETA, der giver grundlag for en stabil økonomisk udvikling i et samlet Storbritannien. Herved undgås nye toldrestriktioner på varer, samtidig med at briterne sikres adgang til handel med tjenesteydelser og mulighed for at nuværende finansielle institutioner fra London kan fortsætte deres aktivitet i EU. Det kræver, at briterne accepterer adgang for EU-arbejdstagere, men det vil reducere de økonomiske tab og være politisk fordelagtigt for begge sider.

Et realistisk scenarie er en kombination præget af kaos på kort sigt og herefter politisk besindelse, hvor briter bosiddende i EU og EU-borgere bosiddende i Storbritannien får opholdsret, alle uden ret til sociale ydelser, og de økonomiske relationer mellem Storbritannien og EU baseres på den canadiske model.

HOVEDKONKLUSIONER:

- Udfaldet af den britiske afstemning har som forudsagt ført til politisk kaos og økonomisk uro i Storbritannien.
- Finansmarkeder og kreditvurderingsinstitutioner har reageret negativt på det britiske nej, og pundet er faldet til det laveste niveau siden 1985 ift. dollaren.
- Storbritannien, som står med både et betragteligt betalingsbalanceunderskud og et underskud på de offentlige finanser, risikerer at tabe meget af den ellers forudsete økonomiske vækst i årene fremover. Men også dele af resten af EU kan tabe meget på Brexit.
- Både EU og Storbritannien har dog interesse i forholdsvis hurtigt at finde en løsning med så tætte forbindelser som muligt.
- Der kan skitseres to overordnede scenarier for den retning, forhandlingerne kan gå: Bruddet mellem EU og Storbritannien kan enten udvikle sig til en pragmatisk eller en kaotisk skilsmisse.
- Den pragmatiske model kræver, at der opbygges nye, tætte handelsrelationer som i aftalen mellem EU og Canada, suppleret med en ret for finansielle institutioner allerede etableret i Storbritannien til at drive virksomhed fra London og fri immigration af EU-arbejdstagere til Storbritannien med optjeningsmulighed for sociale ydelser.
- Det kaotiske brud vanskeliggør bl.a. fri passage mellem Nordirland og Irland og den irske fredsproces. Handelsrelationerne bygger på WTO og belægges med told. Skotter og nordirere stemmer sig ud af Storbritannien. Det fører til stor økonomisk nedtur for Storbritannien og smitter negativt af på EU, som risikerer større politisk støtte i befolkningerne til de nationalistiske kræfter.
- Det mest sandsynlige synes at være en blanding af kaos over de næste par år efterfulgt af en politisk aftale om opholdsret m.v., når der politisk ikke er anden udvej. Herved kan en opsplitting af Storbritannien måske undgås, og der indgås en aftale baseret på den rene canadiske model og varierende grad af frihandelsaftaler mellem Storbritannien og resten af verden.
- Det økonomiske tab vil nærme sig de seks pct. i BNP per indbygger i forhold til en situation uden Brexit som forudset af en række økonomiske analyser på længere sigt. Undervejs vil både Storbritannien og dele af EU have oplevet recessioner og politiske kriser.

Den 23. juni 2016 stemte et flertal af briter nej til fortsat medlemskab af EU. Dermed har briterne igangsat en proces uden sidestykke i EU's mere end 50 årige levetid. En proces, som kan blive kaotisk og føre til store negative økonomiske og politiske konsekvenser for både Storbritannien og resten af EU.

Der tales meget om årsagerne til det britiske nej. EU's manglende håndtering af flygtningekrisen og oplevelsen af, at Bruxelles agerer hen over hovedet på befolkningen har været nævnt som hovedårsager. I den forbindelse skal det huskes, at EU siden den britiske indtræden har været et kontroversielt emne i Storbritannien. Halvårlige målinger fra Eurobarometer har længe vist, at briterne er et af de få folkefærd i EU, hvor flest ser en bedre fremtid for deres land uden for EU. Desuden registreres i Storbritannien som i resten af EU en stigende skepsis over for efterkrigstidens principper om frihandel og åbne grænser, fordi store befolkningsgrupper oplever ikke at have fået del i gevinsterne herfra, eller at immigrationen direkte truer deres job.¹

EU står i forvejen med en række problemer som flygtningekrisen, meget moderat økonomisk vækst og vedvarende finansiell sårbarhed for en række eurolande samt en stigende utilfredshed med EU's manglende handleevne og demokratiske legitimitet i befolkningerne i mange europæiske lande. Et Brexit vil flytte medlemslandenes og EU-institutionernes opmærksomhed fra disse problemer og besværliggøre vejen mod at finde løsninger på dem. Det kan medvirke til at øge den politiske krise i EU og give medvind til neonationale kræfter som Marine Le Pen i Frankrig, Norbert Hofer i Østrig og Geert Wilders i Holland. Får disse politikere større direkte indflydelse på den nationale EU-politik og international handel og samkvem, så kan det blive enden på det EU, vi kender i dag.

Men først og fremmest vil det være Storbritannien, som står med et stort økonomisk og politisk problem, således som det allerede fremgår af begivenhederne umiddelbart efter afstemningen med pundets fald og ønsker fra skotske og nordiske politikere om at træde ud af Storbritannien for at blive EU.

Storbritannien, en økonomi med store udfordringer

Britisk økonomi havde allerede inden afstemningen store balanceproblemer. Betalingsbalancen har siden årtusindeskiftet vist et underskud, som for 2015 er på 5,2 pct. af BNP. De offentlige finanser viser et underskud på 4,4 pct. af BNP for 2015. Det vil sige, at britisk økonomi har et konkurrenceevneproblem og er

¹ Eurobarometer 84, Europa-Kommissionen, november 2015; Brexit Message, article af Professor Craig Calhoun, London School of Economics, 26.juni 2016.

sårbar over for negative reaktioner i finansmarkederne. Der kunne allerede inden afstemningen spores tegn på tøven hos finansielle investorer over for investeringer i Storbritannien, bl.a. i form af væsentligt færre investeringer i virksomhedssammenslutninger og et lavere niveau for investeringer i ejendomme især i London. Rating bureauerne Standard & Poors samt Fitch har efter afstemningen bebudet nedvurderinger af britisk økonomi fra dets nuværende AAA-status.

Britisk økonomi er udover finansielle investeringer stærkt afhængig af immigration. Ifølge OECD kan næsten halvdelen af den gennemsnitlige årlige vækst i BNP på 1,5 pct. siden 2005 henføres til den positive effekt af indvandring både fra EU og fra resten af verden. Især landbrug, byggesektoren, den finansielle sektor og sundhedssektoren nyder godt af udenlandsk arbejdskraft. En reduktion af indvandring til Storbritannien vil derfor ramme økonomien negativt.

Hvis der herudover ikke opnås en aftale om ophold for briter bosiddende på kontinentet og fortsat ophold for EU-borgere i Storbritannien, skal Storbritannien sige farvel til 3 millioner udlændinge i den arbejdsduelige alder, som hidtil har ydet et positivt bidrag til den britiske økonomi og de offentlige finanser, og goddag til 2 millioner briter fra resten af EU, heriblandt mange pensionister, hvilket vil sætte de offentlige finanser og sundhedsvæsenet under pres.

Samhandlen med EU fylder ca. 50 pct. af den britiske samhandel med udlandet. Britisk eksport til resten af EU udgør godt 12 pct. af britisk BNP, mens eksport fra EU til Storbritannien udgør 3,5 pct. af EU's økonomi.

Britisk økonomi er i forvejen OECD's næstmest deregulerede økonomi efter Holland, hvilket vidner om, at EU ikke er en hindring for deregulering. Britiske arbejdsindkomster er stagneret i de senere år, hvilket har øget uligheden i Storbritannien. Da indkomsterne hos tyske og franske arbejdere er vokset, tyder det på, at den stigende ulighed primært skyldes britisk, økonomisk politik, og ikke – som påstået af Leave-kampagnen – EU.²

Brexit – hvem har den politiske ledelse, og hvad vil de?

² Data fra Office of National Statistics, OECD og EU Kommissionen; Se endvidere Brexit Hard Truths, blog af Jørgen Ørstrøm Møller, juni 2016; Brexit koster på begge sider af kanalen, Tænketanken Europa, maj 2016; Financial Times 27. juni

For at forlade EU i overensstemmelse med internationale aftaler skal et land aktivere Lissabontraktatens art. 50 for formelt at sætte gang i skilsmisseprocessen.

Cameron havde inden afstemningen annonceret, at han ikke ville gå af og modtog støtte til denne position fra en række fremtrædende konservative politikere inkl. Boris Johnson, tidligere borgmester i London og fremtrædende medlem af Leave-kampagnen. Mange forventede, at David Cameron ved et nej ville aktivere art. 50 umiddelbart efter afstemningen, når han mødtes med de øvrige EU-ledere d. 28. juni. Herefter ville den formelle proces kunne indledes med periode på 2 år til at færdiggøre aftaler om blandt andet status for expats såvel briter som polakker, rumænere m.fl. Herefter eller parallelt kunne der føres forhandlinger om Storbritanniens fremtidige handelsrelationer med resten af EU.

I stedet valgte Cameron som bekendt at annonce sin tilbagetrædelse til september samt at overlade det til sin efterfølger at "trykke på knappen", dvs. aktivere art. 50. Valget kommer til at stå mellem den nuværende indenrigsminister, Theresa May, der anbefalede et Remain, og den nuværende energiminister Andrea Leadsom fortaler for Leave. Den nuværende justitsminister, Michael Gove, fremtrædende i Leave-kampagnen røg ud af valgkampen, angiveligt på grund af sit "forræderi" overfor Boris Johnson.³

Det er således ikke afgjort, om Storbritannien vil blive ledet af en politiker fra Remain eller Leave-lejren. Theresa May betragtes dog som klar favorit. At dømme efter udtalelser fra Theresa May vil hun klart respektere afstemningsresultatet og trække Storbritannien ud af EU. Hun vurderes desuden at være en hardliner, hvad angår immigration og fremtrædende Leave-kampagne folk som Michael Gove har tidligere henvist til, at Brexit vil føre til, at Storbritannien forlader det indre marked.⁴

Det bliver særdeles afgørende for forhandlingerne, hvem der kommer til at sidde for den britiske bordende. Hverken Leave-tilhængere eller Theresa May har dog travlt med at aktivere art. 50, sådan som resten af EU ønsker for at mindske usikkerheden i finansmarkederne. Mays kampagneleder, lederen af de konserva-

³ http://www.politico.eu/article/michael-gove-crushed-as-theresa-may-andrea-leadsom-win-tory-leadership-bal-lot/?utm_source=email&utm_medium=alert&utm_campaign=Michael+Gove+crushed+as+Theresa+May%2C+Andrea+Leadsom+win+Tory+leadership+ballot; <http://www.politico.eu/article/a-very-british-betrayal-michael-gove-boris-johnson/>

⁴ Brexit koster på begge sider af kanalen, Tænketanken Europa, maj 2016.

tive i Underhuset, Chris Grayling, har allerede før afstemningen udtalt, at art. 50 først skal aktiveres i 2017. Det bakkes tilsyneladende op af May.⁵

Samtidig er der kaos i Labour, hvor et flertal af Labours medlemmer af Underhuset har udtrykt mistillid til deres leder, Jeremy Corbyn, for hans manglende synlighed i kampagnen for Remain. Corbyn vil ikke umiddelbart gå af som leder, men det kan betyde et senere valg af en ny Labour-leder. Endelig er Nigel Farage trådt tilbage som leder af UKIP. Storbritannien befinder sig for tiden i en dyb ledelsesmæssig krise, og der er stadig meget stor usikkerhed om, hvordan nej'et i praksis ender med at blive fortolket.

Briterne skal finde ud af, hvilke dele af den massive mængde EU-lovgivning, som Storbritannien skal ændre, og hvilke dele man vil beholde.⁶ Leave-kampagnen har generelt slået på behovet for at stoppe immigrationen, men også ønsket om selvbestemmelse og deregulering har haft en fremtrædende plads i deres kampagne. Samtidigt har Leave fået støtte fra dele af Labours vælgere, som måske nok ønsker at bremse immigrationen, men næppe ønsker mere deregulering i den allerede stærkt deregulerede britiske økonomi. I den forbindelse skal erindres, at Underhuset stadig efter afstemningen har et flertal af medlemmer, som går ind for medlemskab af EU. De vil uden tvivl respektere afstemningsresultatet, men måske søge mindre drastiske løsninger end hardcore konservative Leave-tilhængere.

På lidt længere sigt er der heller ikke klarhed om linjen i Leave-lejren. Nogen ønsker en løsning som Norge, men den er som nævnt afvist af bl.a. Michael Gove, fordi den indebærer fri immigration fra EU til Storbritannien og ret til sociale ydelser samt et betragteligt bidrag til EU's budget. I stedet peges på en handelsaftale, som den Canada er ved at indgå med EU, som kun delvist omfatter tjenesteydelser og ikke har et finansielt "pas", dvs. en tilladelse for britisk baserede finansielle institutioner til at operere i hele EU.⁷

Selvom resultatet af afstemningen er klart, og de konservative efter Brexit stadig er regeringsparti, så er fortsættelsen således ikke klar, og det vil øge usikkerheden om et Brexit både økonomisk og politisk.

Store kortsigtede økonomiske risici for britisk økonomi

⁵ Op.cit.

⁶ Juridisk kaos venter, hvis briterne siger nej til EU, Tænketanken Europa, juni 2016.

⁷ Brexit koster på begge sider af kanalen, Tænketanken Europa, maj 2016; CETA-aftale med EU vil give briterne færre fordele, Tænketanken Europa, juni 2016.

Jo større usikkerhed om fremtiden og jo længere denne usikkerhed varer, jo større er sandsynligheden for relativt store negative konsekvenser for britisk økonomi. At dømme efter reaktionerne i finansmarkederne før og lige efter afstemningen, så er markederne meget nervøse med ret voldsomme bevægelser i pundet og betydelig tilbageholdenhed for så vidt angår investeringer i Storbritannien – ikke mindst finansielle investeringer. Et stort antal internationale institutioner og en række internationale banker og finanshuse forudser store reduktioner i britisk vækst i forhold til en situation uden Brexit. Væksten forventes reduceret med 0,5 til 1 pct. pr. år i forhold til en situation med en forventet vækst uden Brexit på omkring 1,5 til 2 pct. pr. år frem til 2020.

Visse banker forudser en mindre recession i 2016/17. Ratingbureauerne Standard & Poors samt Fitch opererer også med et scenarie med en recession i britisk økonomi og har annonceret en nedskrivning af den britiske rating fra "AAA" til "AA" og fra "stabil" til "negativ". Der har også været rapporter om, at en række finansielle institutioner overvejer at flytte en del af deres aktiviteter til Paris, Frankfurt eller Dublin.⁸ Disse negative reaktioner i finansmarkederne kan brede sig til andre dele af EU. Irland, Danmark m.fl. kan komme i kortvarige recessioner, ligesom lande som Portugal og Italien kan blive ramt af usikkerheden i markederne ifølge Fitch og Danske Bank.⁹

Størrelsen og varigheden af den økonomiske nedtur afhænger af den politiske krise i Storbritannien og reaktionen fra EU. Man kan forestille sig to overordnede og forenklede scenarier, som illustrerer forskellige økonomiske og politiske udviklinger i Storbritannien med afsmittende effekter for resten af EU. Begge scenarier bygger på, at Storbritannien forlader det indre marked, da det anses for usandsynligt, at en politisk leder i Storbritannien vil kunne acceptere fri bevægelighed med sociale rettigheder, et britisk budgetbidrag til EU og kompetence i Storbritannien for EU-Domstolen. Det må understreges, at scenarierne naturligvis er behæftet med betydelige usikkerheder, da der som beskrevet endnu er mange ubekendte, men scenarierne kan tjene som eksempler på yderpunkter, hvorimellem et muligt kompromis vil indfinde sig. En sådant kompromis beskrives afslutningsvist.

Det pragmatiske brud

⁸ <http://www.ft.com/cms/s/0/a3a92744-3a52-11e6-9a05-82a9b15a8ee7.html#axzz4DWQRDRSn>.

⁹ Brexit koster på begge sider af Kanalen, Tænketanken Europa, maj 2016 samt Financial Times 22., 25. og 27. juni.

Der er to hovedelementer i dette scenarie. For det første lykkes det tidligt i 2017 at få skabt en proces, som resulterer i en aftale om skilsmissem, hvorefter bl.a. briter bosat i EU-lande primo 2017 kan fortsætte med at bo der og modtage sundhedsydelse. Ligeledes kan EU-borgere bosat i Storbritannien primo 2017 blive boende og modtage sociale ydelser forudsat, at de tidligere har haft arbejde. Britiske statsborgere kan rejse ind i EU uden visum og omvendt, men skal som nu vise pas. Nordirere og irere kan frit passere grænsen mellem de to områder. Ændringerne af eksisterende britisk lovgivning, som bygger på EU lovgivning vil blive minimale i omfang.

For det andet startes parallelt en proces med at finde en løsning på de fremtidige handelsrelationer mellem Storbritannien og EU med henblik på at nå til enighed om en aftale baseret på EU's aftale med Canada, som omfatter handel med varer og tjenesteydelser, herunder afskaffelse eller sænkning af toldsats. Britiske varer og tjenester skal opfylde EU's krav og vice versa for at have adgang til det toldfrie marked. Aftalen omfatter ikke landbrug og fiskeri.¹⁰

Denne aftale suppleres med et finansielt pas, dvs. retten til for finansielle institutioner i Storbritannien at drive virksomhed i resten af EU. Men kun for institutioner, som allerede er etableret i Storbritannien og udøver virksomhed i resten af EU. Den omfatter heller ikke clearing af euro-papirer, således som EU-Domstolen fornylig har givet Storbritannien ret til med henvisning til Storbritanniens status som EU-land og en del af det indre marked, imod ECB's ønske.

Det vil stadig være en stor indrømmelse fra EU's side. Til gengæld vil briterne skulle acceptere fri bevægelighed for arbejdstagere fra resten af EU, men nu kun med ret til *in-work benefits* efter en optjening i fire år og kun med ret til sociale ydelser i en begrænset periode, hvis de opholder sig i Storbritannien uden at have arbejde. Det vil sige, at adgangen til frit at opholde sig i Storbritannien i en længere periode er betinget af, at man har arbejde. Ved paskontrol i forbindelse med indrejse vil britiske myndigheder kunne kontrollere dette.

Politikere i Storbritannien kan – for at imødekomme den del af befolkningen, som har stemt for Brexit, fordi de opfatter den fremmede arbejdskraft som direkte konkurrenter med løndumping – indføre en passende høj minimumsløn i Storbritannien.

Scenariet indeholder således nogle store piller at sluge både for EU og briterne, og det vil kræve stor forståelse og stærkt lederskab fra begge sider. Startes

¹⁰ CETA-aftale med EU vil give briterne færre fordele, Tænketanken Europa, juni 2016.

forhandlingerne parallelt med skilsmiseforhandlingerne skulle det med megen god vilje være muligt at nå frem til en aftale i løbet af tre til fire år. Aftalen skal derefter godkendes i de respektive landes parlamenter.

Storbritannien kan bygge på den rene canadiske model i sine forhandlinger med andre lande som Canada, USA, Australien, New Zealand, Sydkorea og Japan samt vækstøkonomier som Indonesien, Malaysia, Indien, Kina og Vietnam.

En skilsmiseseftale vil bidrage til at berolige finansmarkederne, men så længe aftalen ikke er faldet på plads, må der forudses betydelige omkostninger for ikke alene Storbritannien, men også for en række eurolande som bl.a. Portugal, Italien og Irland. Dermed vil de estimerede tab på 0,5 til 1 pct. af den årlige vækst i forhold til en situation uden Brexit mindskes og begrænses til en meget kort periode på omkring 1 år.

Desuden vil handelsaftalen formentligt mindske de langsigtede negative økonomiske virkninger i Storbritannien og dermed de afsmittende effekter i lande som Irland, Luxembourg, Holland, Sverige og Danmark. Det kan forventes, at Storbritanniens tab af økonomisk vækst i forhold til en situation uden Brexit vil blive halveret i forhold til de forventede seks pct. i BNP per indbygger, dvs. til under 0,2 pct. per år frem til 2030, hvilket er til at håndtere jvf. beregninger fra det britiske finansministerium m.fl.¹¹

Selvom en sådan aftale vil være meget vanskelig at nå frem til, så vil der være fordele for både Storbritannien og EU. Storbritannien undgår en økonomisk nedtur, man "redder" store dele af finanssektoren og imødekommer bekymringen for, at immigration fører til et ekstraordinært pres på sociale ydelser betalt af britiske skatteydere. For EU vil det betyde, at man undgår yderligere panik i markederne, der også kan få negative konsekvenser for euroen.

De to største knaster i forhandlingerne vil blive krav fra resten af EU om fortsat fri adgang for EU-arbejdstagere til Storbritannien og antageligt også et budgetbidrag fra Storbritannien, da modellen indeholder et finansielt "pas" i tilknytning til den canadisk inspirerede model. Da det finansielle pas imidlertid er begrænset til eksisterende finansielle institutioner, og da Storbritannien ikke vil være en del af det indre marked i fuldt omfang, burde der kunne nås enighed om ikke at inkludere et budgetbidrag fra Storbritannien til EU. Den frie adgang for EU-arbejdskraft til Storbritannien vil forhåbentligt kunne accepteres i Storbritannien, fordi man ved en paskontrol kan kontrollere, om indrejsende har arbejde

¹¹ Se oversigt i Brexit koster på begge sider af Kanalen, Tænketanken Europa, maj 2016.

eller er turist. Det kan til gengæld blive en større knast for store dele af resten af EU. Men også her bør det indgå i overvejelserne, at Storbritannien ikke har fuld adgang til det indre marked, og at det finansielle pas alene gælder for eksisterende finansielle institutioner.

Det kaotiske brud

Dette scenarie er karakteriseret ved, at alt går galt fra start. Skilsmisse forhandlingerne starter med skænderier og fører ikke til de nødvendige aftaler om, hvordan Storbritannien skal forlade EU, men afbrydes efter 2 år, fordi et flertal i EU ikke ser mulighed for at opnå et rimeligt resultat. Måske kører dialogen i hårdknude på grund af britiske forhandlers forsøg på at starte handelsforhandlinger uden aktivering af art. 50 og samtidigt ensidigt afskaffe den frie adgang for EU-borgere til det britiske arbejdsmarked jvf. triumferende udtalelser fra Nigel Farage og strategien udrullet af Therese Mays kampagneleder, Chris Grayling.¹² Det betyder, at EU borgerne, som har bidraget aktivt til britisk økonomi erstattes af rigtig mange britiske pensionister. Nordirerne kan ikke frit passere grænsen til Irland, og der er ikke udsigt til en handelsaftale med EU.

Dette scenarie kan føre til politisk uro, folkeafstemninger om EU-medlemskabet og om løsrivelse fra Storbritannien først og fremmest i Skotland, men måske også i Nordirland jvf. tidlige udtalelser fra politikere fra de to regioner i dagene efter den britiske afstemning.¹³ Endvidere breder panikken sig i markederne med store tab for Storbritannien, som ender med at måtte skabe sig en række WTO-lignende aftaler med EU og andre handelspartnere. Både på kort og længere sigt fører det til betydelige økonomiske tab, måske på kort sigt recession i Storbritannien og med afsmittende virkning for en række EU-lande og på længere sigt forventede tab for Storbritannien på op til 9 pct. af BNP eller mere som skønnet af en række institutioner og økonomer.¹⁴

Politisk vil dette scenarie være en katastrofe for Storbritannien, som risikerer at reduceres alene til England og Wales. EU kan måske konstatere, at Storbritannien vil være et afskrækkende eksempel for andre potentielle udbrydere, men man vil til gengæld kunne indkassere økonomiske tab og eventuel afsmittende virkning af den skotske og nordirske løsrivelse i Spanien og Belgien. Selvom de økonomiske tab for EU som helhed vil være begrænsede, vil de for en række eurolande i hvert fald på kort sigt kunne blive betragtelige, og for Irland også på

¹² Financial Times, 15. juni 2016.

¹³ Financial Times, 24. Juni 2016.

¹⁴ Brexit koster på begge sider af Kanalen, Tænketanken Europa, maj 2016.

længere sigt. Skal Irland undgå et større økonomisk tab, skal det overtage store dele af den finansielle sektor og en stor del af de udenlandske investeringer, som i situationen uden Brexit ville have gået til Storbritannien.

I dette kaos vil Marine Le Pen forsøge at opnå afgørende indflydelse på fransk EU-politik, men det er tvivlsomt, om hun kan vinde anden runde ved næste års franske præsidentvalg, hvor borgerlige partier, socialisterne og de grønne vil slå sig sammen om en fælles kandidat. Også i Holland og Østrig vil nationalistiske partier forsøge at udnytte situationen, men det er næppe sandsynligt, at et scenarie med stigende økonomisk uro vil kunne mobilisere et flertal af vælgere i andre lande som f.eks. Danmark. De generelle økonomiske problemer og EU-systemets handlingslammelse kan dog føre til stigende mistillid til de nationale politiske systemer og til EU, hvilket traditionelt har været tilfældet i tider med økonomiske nedture jvf. diverse Eurobarometer meningsmålinger.

Kompromis eller kaos?

Et pragmatisk scenarie som skitseret ovenfor kræver store indrømmelser og meget stærkt politisk lederskab fra alle parter med blik for de fælles fordele og faldgruber. Dette kan synes langt væk i den aktuelle situation.

Det er mere sandsynligt, at vi bliver vidne til kaos de første to år efter Brexit. På længere sigt er det muligt, at der kan findes grobund for mere pragmatiske forhandlinger, der kan være med til at minimere de negative konsekvenser. I den situation kan man med forsinkelse etablere en ordentlig skilsmisseaftale med opholdstilladelse uden sociale ydelser for briter bosiddende på kontinentet og omvendt og fri passage for nordirere og irere over deres gensidige grænse. Den suppleres med en handelsaftale med EU baseret på den rene Canada model uden told på varer og begrænset fri handel med tjenesteydelser. Aftalen indeholder heller intet finansielt "pas" for finansielle institutioner.

For andre dele af verden baseres Storbritanniens handel på WTO-systemet, men med varierende grad af større frihandel for varer og tjenesteydelser, hvilket kan føre til hårdere konkurrence fra lavindkomstlande på britiske markeder med større social uro, men også større dynamik og produktivitet og vækst. London bevarer dele af sin status som internationalt finanscenter, men i skarp konkurrence med Frankfurt, Paris eller Dublin for især euro-aktiviteter og med udflytning af billigere digitale løsninger for formidling af finansielle tjenester til lande som Indien, Singapore og Malaysia.

Den helt store økonomiske nedtur og politiske katastrofe med splittelse af Storbritannien kan formentligt undgås selv efter et par år med kaos. Tabet af vækst i Storbritannien nærmer sig de seks pct. af BNP per indbygger i 2030 i forhold til en situation uden Brexit, som en række økonomiske analyser forventer.¹⁵ Det medvirker til, at større negative politiske konsekvenser undgås også i resten af EU, men en række vigtige økonomiske aktiviteter flyttes mod Asien, som fortsætter i et helt andet vækst tempo end Europa.

¹⁵ Se Brexit koster på begge sider af Kanalen, Tænketanken Europa, maj 2016